

GJELDSBREVET

Slett U-landsgjelda – nr. 1 2010

Klimakrise – hvem betaler?

Norges uansvarlige utlån til Indonesia s.3 **Verdensbankens klimafond er ikke den eneste løsningen s.7**
- Norske organisasjoner har unik mulighet til å være med å utforme et rettferdig system for klimafinansiering, skriver Naturvernforbundets Bård Lahn s.13

Innhold

2: Nyheter

3–4: Avdekker illegitim Gjeld

Magnus Flacké

5–6: Hvem skal betale?

Stian Anda

7–8: Alternative Løsninger

Line Madsen Simenstad

9: Moderne Marshallplan for klimafinansiering

Gøran Ek

10: Private fond under svak kontroll

Line Madsen Simenstad

11-12: SLUGer til Køben

Ingrid H. Kvangraven

13: Betaler vi klimagjelden med lån?

Bård Lahn

14: Klimamanifest

14: Klima i tall

Leder

Det som kanskje først og fremst slår meg med klimakrisen er følelsen av at vi er helt overlatt til oss selv – menneskene. Ingen vet egentlig hva som skjer, hva som må gjøres eller hvordan det skal gjøres og hva som blir konsekvensene av det vi gjør eller ikke gjør. Ut av dette definisjons- og maktvakuemet kommer det både godt og mindre godt. Et av de mest presserende spørsmålene verden står overfor nå er hvordan land i Sør skal tilpasse seg de klimaendringene som vi ser er i anmarsj.

Allerede pressede og gjeldstyngede økonomier skal i tillegg til å bekjempe fattigdom, opprettholde matsikkerhet og kjempe seg ut av finanskrisen, også ta fatt på den enorme klimautfordringen. Verdensbanken var raskt ute med å lansere et fond for lånefinansiert klimatilpasning. Land etter land hev seg på – dette virket som en god idé! Å gi lån til klimatilpasning er en dårlig løsning. Land i Nord bærer storparten av ansvaret for klimaendringene, og har dermed et moralsk ansvar for å rydde opp. Å tilby lån er ikke å ta ansvar, det er en måte å skyve ansvaret over på mottakeren. Med renter. Det er også å handle i strid med FN's klimakonvensjon, som slår fast at det er forurenser som skal betale.

Finanskrisen har allerede tvunget en rekke land i Sør til å ta opp store lån for å komme seg gjennom de vanskelige tidene. Nå står vi i fare for at klimakrisen vil føre til det samme. Dette nummeret av Gjeldsbrevet handler om finansiering av klimatilpasning, et stadig viktigere tema for gjeldsbevegelsen i Norge og i andre land. På side 5 og 6 kan du lese mer om Verdensbankens klimafond, mens artikkelen på side 11 og 12 handler om hvordan temaet klimatilpasning ble behandlet på toppmøtet i København i desember.

For å unngå at det er de fattige landene som blir sittende igjen med regningen for de rike landenes industrialiseringsfest, er det viktig at vi ser på alternative måter å finansiere klimatilpasning. På side 7 og 8 kan du blant annet lese om den bolivianske regjeringens forslag til klimafinansiering og om globale skatter som en del av løsningen. Det at vi står overfor en ny situasjon som ingen har overblikk over gir utslag i frykt og handlingslamelse, men også i kreativitet og nytenkning. Dette er ikke tiden for å stivne i gamle modeller. Vi må handle raskt, men vi må også handle riktig.

Line Madsen Simenstad, redaktør

SLUG
SLETT U-LANDSGJELDA

Utgitt av Slett U-landsgjelda (SLUG)
SLUG
Kirkegata 5
0153 Oslo
slug@slettgjelda.no
www.slettgjelda.no
Gjeldsbrevet kommer ut to ganger i året. Bestill

abonnement på
www.slettgjelda.no eller ta kontakt med SLUG. Det er gratis!
Ansvarlig redaktør: Sigrun Espe
Redaktør: Line M. Simenstad
Layout: Christer M.L. Bendixen, fortelle.no
Trykksaken er blitt til med midler fra Norad.

Innholdet i artiklene reflekterer forfatterens syn og er ikke nødvendigvis representativt for SLUG eller SLUGs tilsluttede organisasjoner.
Forsidebilde: Sprukket jord
Foto: Scanpix.
Bladet er satt i Frutiger og Minion Pro.
Trykk: Grøset™

Trykksaken er produsert etter miljøstandardene ISO 14001, EMAS og Svanemerket. Produksjonen er klimanøytral, CO2-utslippet er kompensert.

Nyheter

Gjeldsrevisjoner på trappene

I desember stemte det bolivianske parlamentet for å sette opp en egen kommisjon til å granske Bolivias utenlandsgjeld. En slik gjeldsrevisjon innebærer en detaljert undersøkelse av hvor gjelden kommer fra, hva de lånte pengene har blitt brukt på, og om det har hatt effekt. Ifølge en rapport fra Bolivias sentralbank var landets offentlige utenlandsgjeld på til sammen 2,8 milliarder dollar i september 2009.

Som første kreditorland gikk Norge i høst inn for å gjennomføre en gjeldsrevisjon – altså en revisjon av norske lån. Dette vil også innebære en gjennomgang av prosedyrer for utlån. SLUG jobber for at en slik gjeldsrevisjon skal komme i gang i løpet av første halvdel av 2010. Les mer i artikkelen på side 3 og 4.

Bolivias president Evo Morales vil gjennomføre en revisjon av landets utenlandsgjeld.

Krav om endringer av Verdensbanken

Verdensbankens «myke» utlånsvindu, International Development Association, som gir lån til bankens fattigste medlemmer, skal nå fylles opp av giverland. Det skjer hvert tredje år. I den forbindelse krever en rekke europeiske organisasjoner, blant annet SLUG, at europeiske myndigheter stiller krav om endringer i Verdensbanken. I et felles brev til europeiske styrerepresentanter krever organisasjonene blant annet at banken skal gjøre mer demokratisk gjennom omfattende styreform, at banken skal satse på finansiering av miljøvennlig energi i stedet for karbontunge energiprojekter, og at banken skal begrense bruken av kondisjonaliteter.

IDB og Verdensbanken sletter gjeld til Haiti

Siden jordskjelvet rammet Haiti i januar har mange norske organisasjoner, blant annet SLUG, presset våre myndigheter til å jobbe for gjeldsslette for Haiti. Den interamerikanske utviklingsbanken (IDB), Haitis største kreditor, vedtok i slutten av mars å slette Haitis gjeld på 479 millioner dollar. Ikke lenge etter

annonserte også Verdensbanken at de sletter Haitis gjeld på 39 millioner dollar. Dette letter Haitis byrde, men landet vil fortsatt trenge mye støtte de neste årene for å komme seg på beina igjen etter jordskjelvkatastrofen.

SLUG, Changemaker og Kirkens Nødhjelp kunne i februar overlevere statsekretær i UD, Ingrid Fiskaa, mer enn 4000 underskrifter til støtte for gjeldsslette til Haiti.

Litt mer etikk i Oljefondet

En stor del av Statens Pensjonsfond - Utland blir investert i statsobligasjoner. Disse investeringene er per i dag i praksis ikke underlagt etiske retningslinjer, noe som betyr at norske oljepenger kan bidra til menneskerettighetsbrudd og finansiering av krig. SLUG har det siste året arbeidet for å innføre etiske retningslinjer også for denne delen av fondets portefølje. I mars la regjeringen frem en stortingsmelding om forvaltningen av oljefondet. Her åpnes det for at statsobligasjoner skal kunne utelukkes når de er utstedt av land der det er vedtatt omfattende FN-sanksjoner eller andre internasjonale tiltak av stort omfang. - Det at myndighetene nå åpner for å utelukke statsobligasjoner utstedt av flere land enn Burma er et ørlite skritt i riktig retning, men det er langt igjen før vi kan si at vi har et etisk Oljefond, sier nyvalgt leder i SLUG, Kristian Jahren Øvretveit.

SLUG har ny styreleder og daglig leder

Ved årssamlingen til SLUG 25.mars ble Kristian Jahren Øvretveit valgt til ny styreleder i SLUG. Statsvitenskapsstudenten Kristian ble med i SLUG som leder av lokallaget på Blindern i 2008. Øygunn Sundsbø Brynildsen går av som styreleder for å begynne i ny jobb i Eurodad i Brussel.

I januar i år begynte Sigrun Espe som daglig leder i SLUG. Sigrun har det siste året vært leder av SAIH. Hun tok over jobben i SLUG etter Kathrine Sund-Henriksen, som hadde vært daglig leder siden januar 2008.

Avdekker illegitim gjeld

SLUG-rapport tydeliggjør behovet for norsk gjeldsrevisjon

3

Tekst: Magnus Flacké

Regjeringen erklærte i Soria Moria II at Norge skal gjennomføre en gjeldsrevisjon. SLUG har startet jobben, og viser hvorfor det er nødvendig med en fullstendig gjennomgang av Norges fordringer.

I 2008 ble miljø- og utviklingsminister Erik Solheim intervjuet av Gjeldsbrevet, og der oppfordret han alle som ønsker det til å undersøke om utviklingsland har utestående gjeld til Norge som er illegitim. Regjeringens varslede gjeldsrevisjon har enda ikke kommet i gang. Derfor har SLUG tatt ministeren på ordet, og undersøkt to indonesiske prosjekter finansiert av norske blandede kreditter på 1990-tallet. Resultatet tydeliggjør viktigheten av å snarest sette i gang med en fullstendig gjennomgang av alle utestående lån.

En norsk gjeldsrevisjon nå!

Den sittende regjeringen erklærte i fjorårets plattform for den neste fireårsperioden at Norge skal gjennomføre en gjeldsrevisjon. En gjeldsrevisjon innebærer at man går gjennom sine lån, i Norges tilfelle utestående lån til Norge. Målet med en gjeldsrevisjon er å finne ut om noe av gjelden er illegitim eller ubetalbar. I tillegg til å gjennomføre en revisjon av alle norske utestående fordringer, bør en norsk gjeldsrevisjon innebære en gjennomgang av norsk utlånspraksis og det bør utarbeides klare retningslinjer for fremtidige utlån.

Regjeringen erklærte samtidig at Norge skal arbeide for internasjonale gjeldsslettemekanismer og for behandling av illegitim gjeld. Et godt utgangspunkt vil være å først forsikre seg om at ens egen utlåns historie er i tråd med de prinsippene man jobber for internasjonalt. Norge vil dessuten være det første kreditorlandet som gjennomfører en gjeldsrevisjon. Dette vil sende et tydelig signal om at Norge ønsker å være en ansvarlig utlåner, og at regjeringen følger opp sine uttalelser i forbindelse med slet-

tingen av gjelden fra skipseksportkampanjen, da de påpekte at utlåner også har medansvar.

Indonesias gjeld til Norge

En rekke miljøprosjekter i utviklingsland ble på 1990-tallet finansiert delvis med norske bistandsmidler, og delvis i form av eksportkreditter – statlige garantier som sikrer norske eksportbedrifter for tap. Intensjonen var å promotere investeringer i utviklingsland. Sju prosjektavtaler ble signert mellom Norge og Suhartos Indonesia, med en samlet verdi på 198 millioner dollar. SLUG har, sammen med den indonesiske NGOen INFID, sett nærmere på to av prosjektene. I rapporten, som ble lansert i april 2010, kan du lese om ambisiøse planer, mislykkede prosjekter, norske næringslivsinteresser og indonesisk milliongjeld.

«vil arbeide for internasjonale gjeldsslettemekanismer for behandling av illegitim gjeld, et bindende internasjonalt regelverk for ansvarlig långiving og gjennomføre en norsk gjeldsrevisjon»

– Fra Soria Moria II

Bølgekraftverk på Java

Det første av disse prosjektene var et bølgekraftanlegg. Flere år med statlige midler til forskning hadde resultert i et pilotprosjekt utenfor Bergen, men det ble etter hvert klart at denne bølgekraftteknologien aldri ville bli en økonomisk lønnsom måte å produsere strøm på i Norge. Etter at pilotprosjektet ble ødelagt i en vinterstorm i 1988 ble Indonor A/S opprettet med det formål å eksportere bølgekraftteknologien til Indonesia, godt hjulpet av norske bistandspenger og statlige eksportgarantier.

Etter iherdig lobbyarbeid og etter flere statsbesøk til Indonesia, blant annet av Jens Stoltenberg og Gro Harlem Brundtland, skrev Indonor og det indonesiske teknologidepartementet BPPT under en kontrakt med en verdi på 53 millioner kroner for å levere et komplett bølgekraftverk på Baron Beach på Java.

Funnene i rapporten reiser spørsmålet: kan det finnes flere utestående lån til Norge som er illegitime?

Anlegget ble aldri fullført. Den indonesiske kjøperen har likevel vært interessert i teknologien, men får ikke rettighetene fra de norske patentinnehaverne. Til tross for dette har den indonesiske stat 2,5 millioner amerikanske dollar igjen å betale til Norge for et produkt de aldri fikk. BPPTs Wisnu Martono var tidligere prosjektkoordinator for bølgekraftprosjektet. På spørsmål om hva Indonesia sitter igjen med etter å ha investert millionbeløp i norsk bølgekraftteknologi gir han et dystert og klart svar; «We have had a lesson learned as a nation; that we are too naïve. We trust too much the foreigner».

Seawatch

Det andre prosjektet som SLUG har undersøkt ble signert av det norske selskapet Oceanor og BPPT samme dag som bølgekraftprosjektet. Realiseringen av dette prosjektet skjedde også som en følge av god drahjelp fra norske politikere på statsbesøk og norske bistandspenger. Prosjektet har fått navnet «Seawatch». Det er et avansert system som blant annet skulle brukes til å overvåke forurensning i havet. Det viste seg ganske snart at også dette prosjektet var mislykket. Blant annet var havbøylene som var en viktig del av prosjektet ikke testet for tropiske havforhold noe som gjorde at sensorer og lignende fort ble dekket av alger. Dette førte til store reparasjons- og vedlikeholdskostnader. Indonesisk personell fikk heller ikke tilstrekkelig opplæring i bruken av de kompliserte systemene.

Dette, sammen med den asiatiske finanskrisen i 1997, er med på å forklare hvorfor Indonesia ikke har sett noe til fordelene de var forespeilet da de signerte millionkontrakten. 13 år senere skylder Indonesia fortsatt 8,8 millioner dollar til Norge.

Norges medansvar som utlåner

Regjeringens beslutning fra 2006 om å slette all gjelden fra den mislykkede skipseksportkampanjen står enda igjen som et enslig eksempel på at Norge tar medansvar som utlåner. Utenrikskomiteen sa seg enig i regjeringens karakteristikkk av skipseksportkampanjen som et eksempel på feilslått utviklingspolitikk, og hevdet at forslaget om gjeldsslette begrunnet med medansvar kunne gi et viktig signal om at Norge vil være foregangsland når det kommer til å ta ansvar for tidligere feiltrinn i utviklingspolitikken.

Lånene i de omtalte prosjektene i Indonesia ble gitt til et av de mest korrupte regimene i historien. Prosjektene har ikke hatt noen positiv utviklingseffekt. Initiativet til utviklingsprosjektene kom ikke fra mottakerlandet, men fra norsk næringsliv. Alt i alt finnes det mange likheter mellom disse prosjektene og skipseksportkampanjen.

Selv om beløpene fra disse prosjektene ikke er så store, viser det at selv «ansvarlige» Norge har svin på skogen. SLUG har bare sett på to prosjekter og i begge disse tilfellene viste det seg at ikke alt var i orden. Dette reiser selvfølgelig spørsmålet: kan det finnes flere utestående lån til Norge som er illegitime? Det er derfor på tide at den norske regjering igjen tar medansvar og viser handlekraft med gjeldsrevisjon og gjeldsslette. Både for å rette opp den urett som har blitt gjort overfor Indonesia, og for å vise at Norge ikke godtar at norske utlån er illegitime.

Last ned rapporten «Is Indonesia's debt to Norway illegitimate?» på www.slettgjelda.no

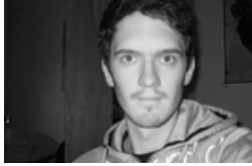

Suhartos Indonesia er et av historiens mest korrupte regimer

Hvem skal betale?

Tiltak for klimatilpasning i utviklingsland er helt nødvendig

5

Tekst: Stian Anda

Klimaendringene rammer oss alle og tilpasning blir dyrt. Spørsmålet er hvem som skal ta regningen

Industrialiserte land utgjør mindre enn 1/5 av jordens befolkning, men har historisk sett stått for over 4/5 av alle klimagassutslipp. Dette har ført til at industrialiserte land har hatt, og fortsatt har, en mye større mulighet til å utvikle seg. Dette kalles økologisk gjeld, i den forstand at i-land skylder u-land forurensing i et historisk perspektiv. Dersom forurensingsnivået lå under smertegrensen, hadde ikke dette i seg selv ikke vært et stort problem. FN har imidlertid konkludert med at den økte temperaturen i verden som helhet tildels skyldes menneskelig aktivitet og at det nå må arbeides for å redusere utslipp, slik at konsekvensene kan begrenses. Temperaturen på verdensbasis stiger faktisk mer enn FNs uttalte maksimumsmål på 2 grader.

FNs klimakonvensjon

Gjennom FNs klimakonvensjon (UNFCCC) som ble vedtatt i Rio de Janeiro i 1992 har FN satt seg som mål å sørge for en stabil konsentrasjon av klimagasser i atmosfæren. Konvensjonens hovedprinsipp er at forurenser skal betale. Land som ikke kan klandres for klimaendringene skal altså ikke ta kostnaden for eventuelle skader. Konvensjonen deler verdens land inn i to kategorier; Industrialiserte land plikter etter å ha underskrevet konvensjonen å hjelpe utviklingsland med finansielle midler til å redusere utslipp, og å hjelpe dem med å tilpasse seg eventuelle klimaendringer.

Det er disse tankene som ligger til grunn for Kyoto-avtalen som ble undertegnet i 1997. Målet var å senke utslippene til 5 prosent under 1990-nivå innen utgangen av 2012. Et stort problem med denne avtalen er at et land som USA ikke har ratifisert den, og dermed skapt usikkerhet med tanke på om den er noe å satse på. I tillegg finnes det ikke noen juridisk mekanisme som ser til at land som har undertegnet, faktisk følger opp det som er lovet.

Nå som det skal forhandles om en ny avtale kjempes det en intens kamp mellom Kina og India på den ene siden, som ønsker å fortsatt defineres som u-land og som dermed ikke skal betale noe særlig av kaken, mens andre industrialiserte land vil gå bort fra klimakonvensjonen, nettopp fordi disse to landene burde ta mer av ansvaret all den tid de står for en stor og voksende del av verdens klimagassutslipp.

Verdensbanken

Klimatilpasningstiltak er dyrt for verdens ledere og kan også bli upopulært innenfor egne landegrenser. Dette kan føre til at det blir nedprioritert. Verdensbanken begynte i 2005 sitt arbeid for å lette dette problemet. I 2008 ble Verdensbankens klimainvesteringsfond opprettet. Gjennom fondet tilbyr banken gaver og lån til land som ønsker å gjennomføre klimatilpasningstiltak, men som enten innenfor egne økonomiske rammer ikke har mulighet, eller ser på det som gunstig å få lån til å gjennomføre disse tiltakene.

Fondet består av to deler. Den ene delen søker å fremme ren teknologi, gjennom testing, utvikling og overføring av kunnskap og teknologi mellom land. Den andre delen, det strategiske klimafondet, skal bistå land som ikke har råd til å gjennomføre klimatilpasningstiltak. Begge fondene finansieres delvis gjennom lån. Norge deltar i Verdensbankens klimainvesteringsfond;

dette gjøres gjennom gaver i størrelsesorden 50 millioner dollar (høsten 2008). Begrunnelsen for å delta er at Norge ønsker å styrke gaveelementet i fondet, og at en får større påvirkningskraft ved å delta, enn ved å sitte på gjerdet og kritisere.

Verdensbanken er nemlig sterkt kritisert av sivilsamfunn over hele verden. For det første stiller sivilsamfunn spørsmålsteget ved Verdensbankens udemokratiske oppbygging. Stemmedelingen i Verdensbanken tar utgangspunkt i hvor mye hvert enkelt land har spyttet inn i form av kapital. Det fører i praksis til at USA har vetorett og det er de som utnevner bankens president. For det andre undergraver Verdensbanken FN-prosessen. Dette fordi FNs konvensjon er basert på at forurenser betaler, og at u-land skal få hjelp til å takle klimaendringer, uten å komme i nye gjeldsspiraler. Ved at Verdensbanken tilbyr u-land lån til å gjennomføre klimatilpasning bryter man hovedtanken i FNs klimakonvensjon.

En kan også stille spørsmålsteget ved Verdensbankens legitimitet som utlåner til klimatilpasningstiltak gjennom klimainvesteringsfondet, da deler av fondet som skal fremme ren teknologi brukes til å finansiere kullkraftverk i Kina, noe The Environmental Defence Fund hevder vil bli en av de største CO₂-utslippskildene på jorda. Dette har skapt harme og førte til at over 140 organisasjoner og nettverk signerte en global uttalelse mot Verdensbankens involvering i klimatilpasningsspørsmål.

«Sikkerhetsnettet som de små u-landene har gjennom FNs klimakonvensjon kan være i fare»

Hvem styrer og betaler?

Klimatilpasningstiltak og problematikken rundt dette er noe som er av ganske ny opprinnelse, men som deler av sivilsamfunn stadig setter mer fokus på for å hindre at u-landene skal bli ført ut i en ny gjeldskrise. Det hersker i tillegg tvil rundt hvem som skal ta ansvaret for å sikre en rettferdig fordeling av byrdene som tiltakene vil kreve. Etter at Verdensbankens klimafond kom på banen har FNs klimakonvensjons posisjon blitt satt under press, og det har blitt mer uklart hvem som styrer prosessen.

Hestehandlingen på klimatoppmøtet i København mellom USA og Kina, kan også peke mot en tid der FN blir satt mer på sidelinjen og at stormaktene blir mer enige seg imellom. Sikkerhetsnettet som de små u-landene har gjennom FNs klimakonvensjon kan være i fare all den tid den angripes fra flere hold. Skal problemene løses må det klargjøres hvem som skal sitte med styringen, og man må få på plass en rettferdig mekanisme som sørger for at land som historisk sett har liten skyld i problemene må få slippe å ta ansvar for de industrialiserte landenes utslippsfest etter den industrielle revolusjon. Videre må en sørge for at avtaler blir fulgt opp.

Ikke bare er u-landene i et historisk perspektiv nesten uten skyld i problemet, men ganske mange u-land befinner seg i gruppen land som kommer til å bli hardest rammet av klimaendringene. Klimaendringene skjer allerede og land som Bangladesh, afrikanske land i hungersnød og øyene i stillehavet som risikerer å bli lagt under vann, vil ha små muligheter til å unngå katastrofer uten hjelp fra de industrialiserte landene.

Ørkenen i Libya. Forørkning er et av de problemene klimaendringene fører med seg. Tiltak for klimatilpasning i utviklingsland er helt nødvendig.

Alternative løsninger

Morales, Jagland og Robin Hood kaster seg ut i klimadebatten

7

Tekst: Line Madsen Simenstad

Verdensbanken var tidlig ute med å lansere seg selv som den riktige kanal for finansiering av klimatilpasning i land i Sør. Men som du kan lese i artikkelen på side 5 og 6, er det mange problemer forbundet med en slik løsning. Først og fremst er det viktig at utviklingsland ikke blir pålagt en enda større gjeldsbyrde for å tilpasse seg klimaendringer i stor grad forårsaket av land i Nord. Verdensbankens klimafond er langt fra den eneste måten å finansiere klimatilpasning i Sør. Flere andre forslag har blitt fremmet, og en fellesnevner er at de som forurenser også skal være de som betaler.

Utslippsgjeld

Bolivia har lansert et forslag for finansiering av klimatilpasning som tar utgangspunkt i at land i Nord står i klimagjeld til land i Sør. For å finansiere sin industrielle og økonomiske utvikling, har land i Nord brukt langt mer enn sin «kvote» av utslipp. FNs klimapanel beregner at bærekraftig karbonutslippskvote per person for 2009 er 2170 kilo, mens dagens faktiske gjennomsnittlige forbruk er 4700 kilo i året. I USA og Canada slippes det ut 22000 kilo per person, mens det i Sri Lanka slippes ut 660 kilo.

Bolivia, og andre land som støtter forslaget, mener at det skal beregnes hvor stor denne klimagjelden er og at den skal tilbakebetales i form av finans- og teknologioverføringer fra Nord til Sør. Dette skal være offentlige midler, og ikke gis i form av lån. Ifølge bolivianske myndigheter burde et slikt rammeverk administreres av FN. Så langt har forslaget fått støtte av en rekke organisasjoner i sivilsamfunnet, så vel som av noen regjeringer i Sør, blant annet Paraguay og Malaysia.

Greenhouse Development Rights

En variant av forslaget til Bolivia er Greenhouse Development Rights-rammeverket (GDR). Dette har blitt utarbeidet av det internasjonale forskningsinstituttet Stockholm Environment Institute og den amerikanske tenketanken Ecoequity. Forslaget er mer omfattende enn Bolivia sitt, men bygger på mange av de samme prinsippene.

Innenfor GDR-rammeverket vil det settes en utviklingstermskel, og det forventes at de som ligger over et visst nivå av økonomisk utvikling skal finansiere klimatilpasning og bærekraftig økonomisk utvikling i fattigere land. Et lands ansvar for klimatilpasning avhenger også av landets utslippsgjeld, men ikke den delen av dette som har gått til å nå utviklingsterskelen. Her er det altså en blanding av historisk ansvar og betalingsevne som ligger til grunn. Resultatet er at land som Kina og India vil måtte betale mer, noe som har gjort GDR-rammeverket mer populært blant land i Nord.

Globale skatter

Mens disse to forslagene tar utgangspunkt i overføring mellom land, er det andre forslag som handler om å skattlegge forbruk og transaksjoner. Skatt på finanstransaksjoner er et forslag som har fått mye oppmerksomhet den siste tiden, gjennom kampanjen «Robin hood tax», som har blitt lansert i Storbritannia. Dette innebærer at en liten andel av verdiene som flyttes rundt mellom banker og fond skal trekkes ut og brukes til fellesgoder, blant annet til klimatilpasning. En slik skatt kan generere mellom 100 og 400 milliarder dollar i året, avhengig av hvilke typer transaksjoner som dekkes og i hvor stor grad skatten fører til endringer i markedet.¹

Et annet forslag er å innføre globale skatter på flyreiser. Kun 5 prosent av jordens befolkning bruker fly. Skatt på flyreiser har relativt bred internasjonal oppslutning, med blant andre Norge med på laget. En slik skatt vil kunne gi mellom 8 og 20 milliarder dollar i året de første fem årene, og mye mer på lang sikt. En tilsvarende skatt på shipping er også en mulighet. Dette vil kunne gi mellom 1,5 og 25 milliarder dollar i året. Alle disse tre globale skattene har lenge vært foreslått, og da fortrinnsvis til utviklingsfinansiering. Dersom noen av dem skulle bli innført, er det sannsynlig at bare en del går til klimatilpasning.

Karbonskatt

En annen type global skatt er karbonskatten. Denne har blant andre Torbjørn Jagland tatt til orde for, og det innebærer altså en global avgift som vil gjøre fossilt brennstoff dyrere. Dersom man setter en avgift på 2 dollar per tonn karbon, vil dette gi til sammen 40-50 milliarder dollar hvert år, noe som gjør dette forslaget til et av de som vil generere mest penger til klimatilpasning. Et annet beslektet forslag er å overføre deler av statlige

Bolivia er et av landene som har gått inn for at de landene som er ansvarlige for klimaendringene skal betale for tilpasning i Sør.

subsidier til produksjon av fossilt brennstoff i land i Nord til klimatilpasning i land i Sør. I tillegg til å frigjøre midler til klimatilpasning, vil dette også gjøre det mindre lønnsomt å produsere ikke-fornybar energi.

Alex Wilks, tidligere leder i European Network on Debt & Development (Eurodad), jobber nå som fri konsulent for NGOer og er i ferd med å utarbeide en analyse av ulike alternativer for finansiering av klimatilpasning. Han tar for seg blant annet skatt på flyreiser, shipping, karbon og finanstransaksjoner, og vurderer dem etter kriterier for hvor dekkende, forutsigbare, rettferdige og transparente de ulike rammeverkene er. Wilks kommer frem til at ingen av alternativene er optimale, men at samtlige har en viss nytte, og at de kan komplementere hverandre. Rapporten er ennå ikke ferdig, men SLUG har fått tilgang på de midlertidige funnene.

Årsak og ansvar

Problemet med Verdensbankens klimafond er at klimatilpasning blir upolitisk; det blir redusert til et spørsmål om penger og teknologi, og tar ikke høyde for årsak og ansvar. Felles for alle de nevnte forslagene i denne artikkelen er at de innebærer at de som har ansvaret for klimaendringer skal betale for tilpasning, enten det er land eller forbrukere. Noen av forslagene vil også i seg selv kunne bidra til at det blir mindre lønnsomt å produsere forurensende energi, for eksempel gjennom reduksjon i subsidier eller avgift på karbon. Løsningen på klimakrisen skal ikke være smertefri. Vi som forbrukere i Nord kan ikke slippe unna og gi regningen til utviklingsland.

Med klimakrisen står verden overfor en helt ny situasjon, og ingen vet egentlig hva som burde gjøres. Det er derfor viktig at vi ser oss om og vurderer flere løsninger for finansiering av klimatilpasning. Det aller viktigste er at byrdene fordeles etter ansvar og betalingsevne.

Kilder:

1. Tallene for hvor mye midler de enkelte forslagene vil generere er hentet fra Alex Wilks' vurdering av ulike alternativer for klimatilpasning.

FOTO: GÉSSAY AVANT

Robin Hood skatt er en av mange muligheter for å generere penger til klimatilpasning. Les mer om kampanjen på robinhoodtax.org.uk

FOTO: ROBIN HOOD CAMPAIGN

Moderne Marshallplan for klimafinansiering

Nye løsninger kan gi ren energi, flere arbeidsplasser og gode inntekter i Sør

Tekst: Göran Ek
Naturskyyddsforeningen

FN har kommet med et forslag til en «Marshallplan» for klima og utvikling. Ideen går ut på å bekjempe fattigdom samtidig som man påskynder utviklingen av billigere solceller og andre fornybare energiløsninger.

Et av de vanskeligste spørsmålene i klimaforhandlingene har handlet om finansiering, og hvem som skal betale for de store investeringene som er nødvendige for at utviklingsland skal kunne nå nye krav om å være mer miljøvennlige. Ettersom utviklingsland allerede står for om lag halvparten av verdens utslipp er det også i industrilandenenes interesse at omstillingene i utviklingslandene skjer så fort som mulig. I følge en FN-rapport vil denne omstillingen kunne komme til å koste flere hundre milliarder dollar per år. Hittil har ikke de industrialiserte landene vist noen interesse for å betale noe i nærheten av disse summene.

Grunnideen bak «Marshallplanen» er å skape en verdensspennende etterspørselsboom for fornybar energiproduksjon, både blant små- og storskalaforbrukere, samt å bidra til å kunne gi strømforsyning til de to milliarder fattige som i dag står uten strøm. Prinsippet er enkelt og allerede utprøvd. Gjennom å gi en garantipris for fornybar energi som leveres i utviklingsland, kan både private og offentlige investorer være sikret en fortjeneste som de ikke ville kunne regne med om de skulle konkurrere med fossilt brennstoff under «vanlige» markedsforhold. Samtidig kan den ellers dyre fornybare energien selges til konsumenter til en pris selv fattige mennesker og land har råd til. Forskjellen i pris er en subsidie som betales av i-landene, akkurat som man ble enige om i FNs klimakonvensjon. For å innføre systemet på globalt nivå er det nødvendig at det opprettes et globalt klimafond der alle industrialiserte land bidrar, sies det i FN-rapporten.

Slike såkalte «feed-in-tariffs», eller garantipriser, har allerede blitt prøvd ut i Tyskland og Spania, noe som har ført til at disse landene nå er verdensledende på investeringer i solceller og

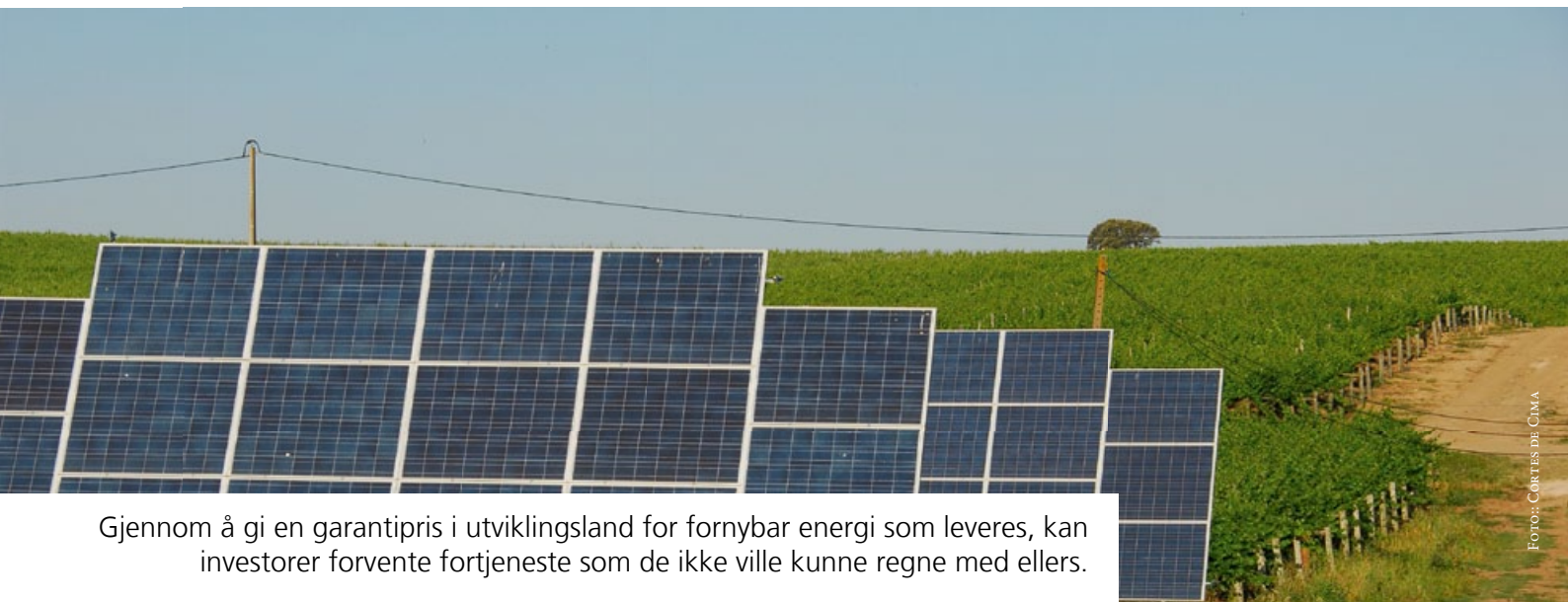
vindkraft. Dersom dette utføres på riktig måte vil investorene stå i kø for å satse på solceller, vindkraft etc. En annen stor fordel med systemet er at dette er snakk om tidsbegrensede subsidier som etter planen forsvinner etter en tiårsperiode, som en følge av at fornybar energi blir billigere å produsere samtidig som at inntektene i utviklingslandene øker. Som en ekstra bonus vil også forslaget redusere risikoen for korrupsjon siden subsidiene først utbetales når den fossilfrie elektrisiteten leveres.

Forslaget i FN-rapporten vil kunne bety store muligheter også for næringslivet, som kan bidra til omstillingene til fornybar energi. Gjennom feed-in-tariffene vil investeringer i fornybar energi plutselig bli høyinteressante. Flere arbeidsplasser, fortjenester til bedrifter og skatteinntekter til i-landene vil øke interessen for denne typen investeringer. Samtidig vil økt tilgang på strøm også føre til flere arbeidsplasser og større fortjenester til bedrifter i utviklingsland.

«Dersom dette utføres på riktig måte vil investorene stå i kø for å satse på solceller og vindkraft.»

En global «Marshallplan» må allikevel inneholde mer enn en omstilling til fornybar energi. FN-rapporten viser at det også er behov for kraftige offentlige investeringer i blant annet energiefektivisering, nye og effektive fossilfrie transportsystemer og en økt innsats for å stanse avskoging. I tillegg må man mangedoble innsatsen for å håndtere de konsekvensene av klimaendringer som vi allerede ser og kommer til å se mer av, og som rammer de fattigste hardest. Et håp med denne rapporten er at den kan hjelpe til med å lappe sammen det dårlige forholdet som har oppstått mellom utviklingsland og industrialiserte land i klimaforhandlingene. Ett nytt, visjonært og mye mer ambisiøst helhetsgrep må tas om klimaproblemet skal kunne løses. Klimaspørsmålet handler i bunn og grunn om utvikling og rettferdighet.

Oversatt fra Svensk av Kristian Øvretveit. Teksten er basert på ett debattinnlegg i Dagens Nyheter 12/10 2009.

Gjennom å gi en garantipris i utviklingsland for fornybar energi som leveres, kan investorer forvente fortjeneste som de ikke ville kunne regne med ellers.

Private fond under svak kontroll

Ren energi, men tvilsomme retningslinjer

Tekst: Line Madsen Simenstad

tema: klimafinansiering

Den asiatiske utviklingsbanken bruker stadig mer private fond til å finansiere prosjekter for ren energi. Det kan by på en rekke problemer.

Asiabanken har satt seg ambisiøse mål for å investere i ren energi i Asia. Banken går nå mer og mer inn i store infrastruktur- og energiprojekter, noe som uroer sivilsamfunn i Asia. Banken har nemlig en broket historie hva gjelder å håndtere konsekvensene av slike omfattende prosjekter. Liten vilje til å dele informasjon og å høre på sivilsamfunn, mangelfulle miljøutredninger, tvangsflytting i stor skala og ufullstendig kompensasjon til berørte grupper er noe av det banken har fått kritikk for opp gjennom årene.

Registrert i skatteparadiser

Nå bekymrer det ekstra at banken setter bort stadig større deler av sin portefølje til såkalte private equity funds (PEF); private fond som investerer bankens penger i små og mellomstore bedrifter. Dette brukes til å kanalisere midler til spesifikke sektorer. PEF er en viktig del av Asiabankens strategi for utvikling av privat sektor, og banken er nå inne i nærmere 40 ulike fond. De fleste av disse er registrert i skatteparadiser som Cayman Islands, som i seg selv er kritikkverdige. Hvert av fondene investerer gjennomsnittlig i ti selskaper hver – altså rundt 400 selskaper til sammen. Til å holde oppsyn med fondene har Asiabanken bare to ansatte. Det er altså svært liten kapasitet i banken til å holde øye med operasjonene til disse fondene.

Svakere retningslinjer

Asiabanken har de to siste årene blant annet gått inn i fem fond for ren energi. Opptil 100 millioner dollar skal kanaliseres inn i fondene. Banken får kritikk for ikke å ha god nok kontroll med hva fondene finansierer. Asiabanken går ikke inn i styrende organer i fondene og krever svakere safeguard policies

enn det banken selv opererer med. Et eksempel på dette er at i kontrakten mellom Asiabanken og disse fem fondene spesifiseres det ikke hvor lang tid prosjektene skal ligge ute til offentlig høring, mens Asiabanken selv opererer med minimum 120 dager. På denne måten administreres bankens penger av eksterne fondsforvaltere isteden for av banken selv (og dermed indirekte medlemslandene).

Det er fondene selv som har ansvar for å rapportere om sosiale og miljømessige konsekvenser av virksomheten til selskapene i fondets portefølje. Problemet er at fondsforvaltere har ingen insentiver til å rapportere negativt, heller tvert om. Et av fondene Asiabanken har gått inn i, Asia Clean Energy Fund, investerer blant annet i produksjon av palmeolje. Palmeoljeproduksjon i Malaysia og Indonesia har tidligere ført til blant annet utarming av økosystemer, skogbranner og tvungen landovertakelse. Verdensbanken har nå stanset all investering i palmeolje på grunn av de dokumenterte negative sosiale og miljømessige effektene av slike prosjekter.

Reversert utvikling

Det er i dag enighet om at Asiabanken har tatt til seg noe av den tidligere kritikken, og har forbedret sine egne safeguards og blitt noe bedre på å holde kontakt med sivilsamfunnet. Men dersom stadig større deler av bankens ressurser kanaliseres gjennom fond som har svakere safeguards, står vi altså overfor en situasjon hvor banken i realiteten går flere skritt tilbake. Også de to andre regionalbankene, Den interamerikanske utviklingsbanken og Den afrikanske utviklingsbanken, har de siste årene satset betydelig innen privat sektor. Det er viktig å holde øye med denne utviklingen og se til at dette ikke betyr at bankene kan unndra seg det sosiale og miljømessige ansvaret de gradvis har blitt noe mer klar over de siste årene.

Kilder:

Stephanie Fried 2009. «Hidden impacts? The Asian Development Bank's Clean Energy Private Equity Funds». Artikkel i Ulrike Bey og Katharina Trapp (red.) Focus Asien No.34.

KEPA – Den finske organisasjonen «Service Centre for Development Cooperation»

Et av Asiabankens fond for ren energi investerer i produksjon av Palmeolje. Denne typen produksjon har tidligere ført til blant annet skogbranner og utarming av økosystemer.

SLUG'er til Køben

Gjeld på klimatoppmøtet

11

Tekst: Ingrid H. Kvangraven

Jeg var oppdatert på de nyeste mekanismene for klimafinansiering da jeg dro for å representere SLUG på klimatoppmøtet i København i fjor. Mens jeg hadde forberedt meg på å høre om det vi kaller klimagjeld, var det økologisk gjeld det var mest snakk om.

Vi hadde tidligere hatt en liten kampanje på norsk støtte til Verdensbankens klimafond som gir lån til utviklingsland for klimatilpasning. Dette er praksis som strider med FNs klimakonvensjon, hvor rike land forventes å finansiere fattige lands klimatilpasning. Samtidig fører disse lånene til opphoping av gjeld for allerede gjeldstyngede land. SLUG mener slik gjeld er urettferdig og at slik finansiering bør gis på gavevilkår.

Jeg hadde satt meg inn i detaljene rundt de alternative forslagene, og med SLUG-Blindern hadde jeg vært med på å lage et hefte hvor vi presenterte noen av disse forslagene på en enkel måte. Jeg var spent på å lære mer om dem og om hva sivilsamfunn fra andre land mente.

Jeg fikk imidlertid ikke bruk for alt jeg hadde lest og undersøkt om klimafinansieringsmodeller. Debattene om gjeld på Klimaforum, et forum for sivilsamfunn som pågikk parallelt

med FN-toppmøtet, var av en helt annen art enn det jeg hadde forventet. Debatten gikk verken på alternative finansieringsforslag eller kritikk av Verdensbankens finansieringsmekanismer. Debattene jeg gikk på handlet omtrent utelukkende om konseptet økologisk gjeld.

Dette prinsippet fremmes av mange sivilsamfunnsorganisasjoner i Sør. De hevder økologisk gjeld er gjeld som skyldes av rike land til fattige land, eliter til marginaliserte grupper, og dagens generasjon til framtidige generasjoner. Dette fordi disse gruppene historisk har brukt, og fortsatt bruker, mer av atmosfærens kapasitet til å ta opp CO₂ enn de hadde hatt rett til dersom fellesgodene var rettferdig fordelt.

SLUG forstår klimagjeld som en økonomisk gjeld som oppstår i utviklingsland som resultat av lån de har fått fra industrialiserte land for å kunne tilpasse seg klimaendringene. Det er dette konseptet vi tidligere har hatt klimakampanjer på.

Klimatoppmøtet

197 regjeringer møttes i København for den 15. konferansen i regi av FNs Klimapanel. I de to ukene med intens forhandling var det mye spenning mellom rike industrialiserte land og utviklingsland i G77+Kina. Sistnevnte ble urettferdig anklaget for å hindre framskritt i forhandlingene selv om det de egentlig gjorde var å insistere på å beholde prinsippene bak Kyoto-protokollen – den eneste eksisterende bindene internasjonale avtalen som finnes angående utslippsreduksjoner.

FNs klimatoppmøte i København samlet aktivister fra hele verden. Et av temaene som ble diskutert blant sivilsamfunn var klimagjeld.

Økologisk gjeld vs klimagjeld

Begrepet økologisk gjeld bygger på ideen om at alle mennesker har rett på tilgang til jordas fellesgoder. Tilgangen må fordeles likt mellom alle mennesker uten at naturens tålegrense overskrides.

I stedet for å bli enige om en rettferdig, ambisiøs og bindende avtale, endte møtene i uorden, og resultatet ble en utvannet København-avtale (Copenhagen Accord). Denne avtalen kommer til kort når det gjelder finansiell støtte fra rike land til utviklingsland for å tilpasse seg og redusere klimaendringene. I stedet innebærer avtalen et vagt løfte om å bidra med kort-siktig finansiering i form av 30 milliarder dollar for perioden 2010-2012, og å mobilisere til sammen 100 milliarder dollar årlig innen 2010 for å adressere behovene til utviklingsland. Men ingenting av dette er bindende. Videre ble avtalen til på udemokratisk vis. Ifølge det europeiske gjeldsnettverket Eurodad, var det kun 26 land som var med på å forme denne avtalen.

Debattene på klimaforum

Rundt 50 000 aktivister deltok på Klimaforum hvor kjendiser som aktivist Vandana Shiva og samfunnskritiske journalist Naomi Klein møtte opp. Debattene som pågikk her var i stor grad prinsipielle debatter som underbygget argumenter mot at utviklingsland skal betale for klimatilpasning i det hele tatt.

Klein hadde skrevet en rekke artikler om klimagjeld de siste månedene før toppmøtet i København. Hun fastslo på Klimaforum at gjeld er politisk, og at det er her sosiale bevegelser må komme inn. Sosiale bevegelser må vokse seg så store at de oppfattes som mektige av makthavere. Hun mener at bare slik vil vi kunne presse politikerne til å handle solidarisk. Det har aldri før vært global medieoppmerksomhet rundt økologisk gjeld. Hun oppfordret oss alle til å fortsette å opplyse, og bygge videre på dette konseptet.

Klein snakket også om et hukommelsestap hun mente hadde funnet sted blant delegatene på Bella-senteret, der den nye klimaavtalen ble diskutert i regi av FN. Hun mente delegatene der syntes å ha glemt hva som har skjedd de siste 200 årene av historien.

Folkelige domstoler

Det var også mye snakk om opprettelse av folkelige domstoler for å bedømme hvem som skylder hvem. En slik domstol kan være en del av en prosess som har som endelig mål å drive debatten om hvem som er ansvarlige for klimaendringene framover, og dermed også debatten om hvem som bør betale for konsekvensene. Noen grupper var spesielt interesserte i vann som en viktig ressurs i klimakrisetider, andre fokuserte på kvinner. Felles for alle var at mennesker og naturen ble satt i sentrum.

I Bolivia har en slik domstol allerede blitt gjennomført med en jury satt sammen av aktivister. Også i Bangkok har sivilsamfunnsgrupper organisert en domstol, og selv med fem måneders forskning i forkant, følte de at det ikke var nok juridisk eksper-

tise involvert. I Guatemala var problemene heller at domstolene nøytt lite mediedekning. I flere fora ble det lagt til rette for utveksling av erfaring fra sivilsamfunnsdomstoler.

Bolivias forslag

Angela Navarro fra den bolivianske regjeringen, deltok i en paneldebattene på Klimaforum i tillegg til de offisielle klimaforhandlingene på Bella-senteret. Hun presenterte det bolivianske forslaget hvor det konstateres at land i Nord står i klimagjeld til land i Sør. Rammeverket innebærer en kalkulering av hvor mye karbondioksid rike land skylder fattige. Videre, ettersom rike industrialiserte land er skyld i det meste av klimagassutslippene og dermed også klimaendringene, skal de også finansiere klimatilpasning som er nødvendig i Sør, gjennom erstatninger. Disse erstatningene må komme i form av både finansielle midler og teknologi.

«København-avtalen ble til på udemokratisk vis»

I denne modellen er det ikke klart hvordan klimatilpasnings tiltakene skal implementeres, men primært har det vært tenkt at de landene som mottar støtte selv vil stå for implementeringen, helst ved hjelp av lokalsamfunn. I denne tilnærmingen ser man på utslipp per capita, noe som gjør at India og Kina ikke kan anses som å ha økologisk gjeld ennå. Les mer om Bolivias forslag og andre alternativer på side 7 og 8.

Fram mot Mexico

Det er ikke til å stikke under en stol at å takle klimaendringene effektivt vil kreve enorme pengesummer. Utviklingsland vil trenge mye ekstern offentlig finansiering for å kunne tilpasse seg, kjempe mot avskoging, og for å skape måter å utvikle seg på som fører til mindre CO₂ utslipp. Det er rike land, som i stor grad har skapt klimakrisa gjennom deres historiske drivhusgassutslipp, som må finne en måte å betale for forurensingen de har forårsaket.

Selv om utfallet av København var skuffende, var det ikke fullstendig bortkastet. Det var mye energi blant aktivistene, og offentlighetens bevissthet har vokst enormt. Dette vil kunne påvirke det neste klimatoppmøtet som vil finne sted i Mexico sent i 2010. Fram mot Mexico er det viktig at sivilsamfunn skjerper kunnskapen sin og argumentene for akkurat hvordan rike land kan finansiere klimatilpasning i fattige land. For uten konkrete alternativer vil det være svært vanskelig å få gjennomslag.

Betaler vi klimagjelden med lån?

Klimafinansiering fra København til Mexico

13

Tekst: Bård Lahn

Rådgiver for internasjonal klimapolitikk i Norges Naturvernforbund

Som vi så på København-toppmøtet i desember, er det ikke lett å bli enige om hvem som skal betale regningen for de nødvendige klimatiltakene. Finansiering har blitt en sentral del av diskusjonen om en ny klimaavtale, og mye står på spill for utviklingslandene i forhandlingene fram mot neste klimatoppmøte.

De færreste nordlige regjeringer vil akseptere at de har «klimagjeld», men de har i det meste akseptert at de må være med å finansiere nødvendige klimatiltak i Sør. Derfor har «klimafinansiering» blitt en helt sentral del av forhandlingene om en ny klimaavtale.

To former for klimatiltak

I forhandlingene fram mot København-toppmøtet, som nå fortsetter fram til neste toppmøte i Cancún, Mexico, i desember 2010, diskuterte man finansiering av to former for klimatiltak i utviklingsland: For det første, prosjekter for klimatilpasning, som kan være alt fra bygging av flomvern til omlegging av jordbrukspraksiser eller styrking av helsevesenet. Behovet for støtte til slike tiltak er stort – kostnadene kan om noen få år ligge hvor som helst mellom 20 og 100 milliarder dollar.

For det andre diskuterer man finansiering av tiltak for å redusere klimagassutslippene. Det kan være utbygging av fornybar energi, omlegging av industri, tiltak for å redusere avskoging og bevare regnskog osv. Hvis utslippene i utviklingslandene skal reduseres så mye som FNs klimapanel mener er nødvendig, og utviklingsland i tillegg skal ha mulighet til å øke sitt energiforbruk og bekjempe fattigdom, vil kostnadene for slike tiltak også kunne bevege seg opp mot 80-100 milliarder dollar årlig.

Hvilke kanaler og vilkår?

Så store pengesummer reiser naturlig nok mange vanskelige spørsmål: Hvor skal pengene komme fra? Internasjonale av-

gifter, kvotehandel, lån og offentlige tilskudd har vært noen av forslagene. Hvordan skal pengene styres? Utviklingslandene ønsker at det skal opprettes nye fond og mekanismer under kontroll av FN, mens de rike landene gjerne foretrekker å bruke eksisterende kanaler som Verdensbanken. Og hvilke vilkår skal gjelde for å motta støtte? Noen utviklingsland ser på klimafinansiering som en erstatning for skade de rike landene har påført dem, og mener færrest mulig krav skal stilles. Rike land ønsker på sin side mest mulig kontroll med pengebruken.

Blant de rike landene har Norge vært blant de som klarest har tatt til orde for forpliktende klimafinansiering fra Nord til Sør. Norge har lagt fram et forslag om auksjonering av utslippsrettigheter som vil kunne skaffe 10-20 milliarder dollar i året. Norge har også pekt på behovet for å få penger på bordet raskt, slik at man kan begynne å bygge systemene som skal til for å overføre så store pengesummer. Her har Norge særlig satset på prosjekter som skal redusere avskoging, og lovet store summer til dette.

De fleste rike land har vært mer skeptiske til å love bort mye penger. Flere EU-land har kjempet imot utviklingslandenes krav om at klimafinansiering skal komme i tillegg til bistand. De vil ha fleksibilitet til å kunne «resirkulere» gamle bistandslofter heller enn å bevilge nye penger. USA og Storbritannia har vært blant pådriverne for en rekke fond som er satt opp i regi av Verdensbanken, som blant annet skal låne ut penger til klimatiltak i Sør. Utviklingslandene er redde for at dette vil føre til en ny gjeldsbyrde.

Norsk sivilsamfunn kan påvirke

En av de få tingene man ble enige om i København, var at rike land skal sørge for at klimafinansieringen til utviklingslandene innen 2020 kommer opp på rundt 100 milliarder dollar i året. Hvor disse pengene skal komme fra og hvordan de skal styres er imidlertid helt i det blå. FNs generalsekretær har nedsatt en ekspertgruppe som skal se på dette spørsmålet, og statsminister Jens Stoltenberg er en av deltakerne. Det gir norske sivilsamsfunnsorganisasjoner en unik mulighet til å fortelle hvordan et rettferdig system for klimafinansiering bør se ut.

Klimamanifeste

Jubilee Souths prinsipper for klimaendringer, økologisk gjeld og økonomisk uavhengighet.

- Det kapitalistiske systemet for produksjon og forbruk, og ideen om ubegrenset vekst og ubegrenset tilgang på naturressurser må endres. Markedsfundamentalisme og kommodifiseringen av ressurser må bli erstattet med prinsippet om "felles offentlige goder".
- Klimaendringer og klimarettferdighet må sees i sammenheng med en økologisk og samfunnsmessig krise, og ta utgangspunkt i økologisk rettferdighet. Klimagjeld er en del av den økologiske gjelden.
- Behovene som oppstår i forbindelse med klimaendringer må sees i sammenheng med økonomiske, juridiske, finansielle, handels- og investeringsrelaterte systemer innen et økonomisk, sosialt og økologisk rettferdighetsperspektiv.
- Menneskers og naturens rettigheter må stå i sentrum for klimatiltak.
- Virkelige løsninger på klimaproblemene skal ikke føre til ytterligere akkumulering av illegitim gjeld eller mer økologisk gjeld.

1

Jubilee south

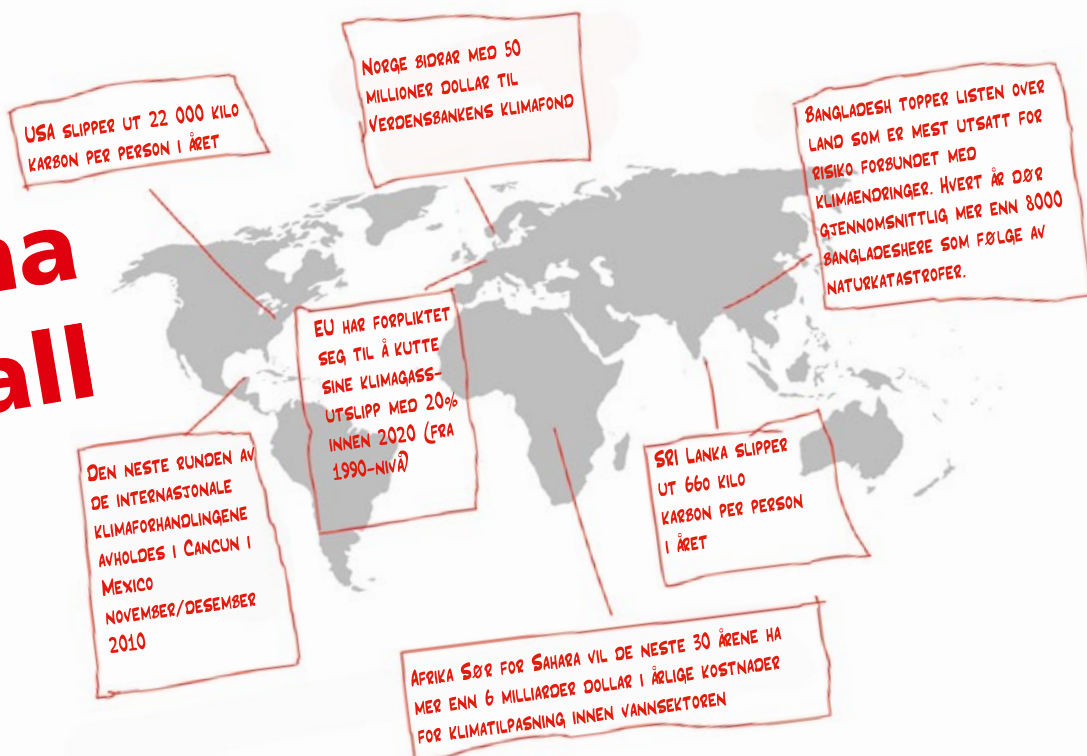
Nettverk av 40 organisasjoner i Afrika, Latin-Amerika og Asia som jobber for gjeldsslette.

Stiftet i 1999 i forbindelse med den internasjonale kampanjen Jubilee 2000, som ved årtusenskiftet samlet inn 24 millioner underskrifter til støtte for gjeldsslette.

Nettsted: jubileesouth.org

1: Towards a Jubilee South platform on climate change, ecological debt and financial sovereignty, Jubilee South desember 2009

Klima i tall

Bli GJELDSSLETTER!

RETUR
SLUG
Kirkegata 5
0153 Oslo

Har du lyst til å jobbe for gjeldsslette og lære mer om gjeldspolitikken og globale økonomiske strukturer? Kontakt oss på slug@slettgjelda.no. SLUG har også opprettet støttemedlemskap for alle som vil støtte oss økonomisk (gå til www.slettgjelda.no/organisasjon, for å gi et bidrag).

Gjennom å bli gjeldssletter er du med og støtter SLUGs arbeid for en mer rettferdig verden. En rettferdig verden kan ikke oppnås uten å forandre på strukturene som skaper urettferdigheten.

Siden 1994 har SLUG, sammen med sine over 50 tilsluttede organisasjoner, fått Norge til å være en aktiv pådriver for gjeldsslette og nå i senere tid slette av illegitim gjeld. Gjelda etter skipseksportkampanjen på slutten av 70-tallet ble endelig slettet i 2006 av Erik Solheim. «Det hadde aldri gått uten dere,» sa han på pressekonferansen til SLUG og resten av gjeldsbevegelsen.

Det aller meste av SLUGs arbeid blir gjennomført av frivillige, og vi får gjort mye med knappe økonomiske ressurser. Hver eneste krone som kommer inn vil bidra til å styrke det politiske arbeidet vårt. Alle slettere vil motta månedlige nyhetsbrev på e-post og bladet Gjeldsbrevet i posten to ganger i året.

SLUG
SLETT U-LANDSGJELDA

Slett U-landsgjelda (SLUG) er en nettverksorganisasjon med over 50 tilsluttede organisasjoner. Aktivister og støttespillere sprer informasjon til opinion og beslutningstakere, og arbeider opp mot regjering og storting for å sette gjeld på dagsorden. SLUG spiller en viktig rolle også internasjonalt, som en del av den globale gjeldsbevegelsen.

SLUGs krav

Utgangspunktet for SLUGs arbeid er følgende krav og prinsipper, støttet av de tilsluttede organisasjonene:

1. Umiddelbar sletting av all illegitim gjeld, og all gjeld som ikke kan betjenes uten å legge byrder på verdens fattige.
2. Gjeldssletting må ikke betinges av strukturtilpasning. Det sivile samfunn og nasjonalforsamlingen i debitorlandet skal være retningsgivende for gjeldsslette.
3. At alle typer utlån underlegges retningslinjer for ansvarlig finansiering.

Kravene må gjennomføres etter følgende prinsipper:

- Sletting av gjeld skal ikke redusere bistanden.
- Hensikten med gjeldsslette er fattigdomsbekjempelse, samfunnsutvikling og å styrke demokrati og selvbestemmelse i land i Sør. Det må være åpenhet og innsyn rundt bruken av midlene.
- Gjeldssletting må sees i sammenheng med større strukturelle og institusjonelle endringer på globalt nivå som skaper jevnere maktforhold mellom nord og sør, samt forhindrer nye gjeldskriser.
- Det er to parter i enhver låneavtale. Tvister om tilbakebetaling skal løses av en nøytral tredjepart.

Medlemsorganisasjoner: Alternativt nettverk, Arbeidernes Ungdomsfylking, ATTAC, Caritas Norge, Changemaker, Delta Internasjonalt, Det Norske Misjonsselskap, Det Norske Misjonsselskaps Ungdom, Europeisk Ungdom, Fellesrådet for Afrika, Foreningen for internasjonale vann- og skogstudier (FIVAS), FORUT, Framtiden i våre hender, Internasjonal kvinneliga for fred og frihet (IKFF), Kirkens Nødhjelp, KRFU, Kvekerne, Kvinnefronten, Korsvei, Latin-Amerikagruppene i Norge (LAG), Den norske kirke, Miljøpartiet De Grønne, Natur og ungdom, Networkers South North, Norges KFUK/KFUM, Norges kristelige studentforbund, Norges Kristne Råd - Global info, Norges naturvernforbund, Norges unge katolikker, Norsk Folkehjelp, Norsk Misjons Bistandsnemnd, Norsk målungdom, Norsk studentunion, Norsk sykepleierforbund, Norges Katolske Kvinneforbund, Operasjon Dagsverk, PRESS, Redd barna, Rød ungdom, SAIH, Senterungdommen, SOS-rasisme, Studieforbundet Solidaritet, Sosialistisk ungdom, Spire, Strømmestiftelsen, U-landsforeningen Svalene, Unge venstre, Utdanningsforbundet, Utviklingsfondet, Venner av Uganda

